

Sensorveiledning Examen facultatum, rettsvitenskaplig variant, vår 2012

1. Oppgaveteksten

Fra pensumdel A: Rettsfilosofien

- (1) Om pliktnormer, kompetansenormer og kvalifikasjonsnormer

- (2) Gjør rede for likheter og forskjeller mellom normer og verdier.

- (3) Forklar hva vi mener med avveiningsnormer og retningslinjer. Gjør rede for forskjellige typer av avveiningsnormer og forskjellige typer av retningslinjer. Under redegjørelsen skal du legge vekt på å vise avveiningsnormers og retningslinjers rolle i juridisk argumentasjon.

- (4) Foreligger det en reell normativ styring i de tilfelle hvor vi henvises til en avveining, eller er ordet «avveining» kun en forskjønnende omskrivning for smak og behag (vilkårlighet). Svaret kan begrunnes med stoff fra (2) og (3) ovenfor.

2. Besvarelsens innhold

(1) Om pliktnormer, kompetansenormer og kvalifikasjonsnormer

Oppgaven knytter seg til Eng, Rettsfilosofi (heretter RF), del II, punktene 2-4. Pensum i RF er: Bokens avsnitt II punktene 2-3.4, 4.1-4.3.1, 4.4.1-4.4.4 (1). Pensum gir en grundig fremstilling av hver av de tre normtypene oppgaven spør om. Oppgavene er derfor en typisk kapitteloppgave. Fremstillingen i pensum er grei, og det er ikke noe poeng å gjenta det som står der i denne veiledningen. Kandidatene bør kunne redegjøre forholdsvis utførlig for ulike sider ved hver av de tre normtypene, hvilke funksjoner de har i ulike deler av rettssystemet og i juridisk argumentasjon, og forskjeller og sammenhenger mellom dem. For de gode kandidatene vil oppgaven kunne reise noen disposisjonsproblemer, i det det er vanskelig å få med alt relevant stoff. For å bestå bør kandidatene kunne si noe fornuftig om hver av de tre normtypene.

(2) Gjør rede for likheter og forskjeller mellom normer og verdier.

Oppgaven kan besvares direkte fra Eng, Rettsfilosofi (heretter bare RF), se RF avsnitt II 7. Hele dette avsnittet er pensum. Oppgaven kan sies å være en såkalt «kapitteloppgave», dvs. at det ikke er behov for å gå på tvers av lærebokens avsnitt.

Framstillingen i det nevnte avsnittet skulle være grei, og det er ikke noe poeng å gjenta det som står der i denne veiledningen. I det følgende nevnes kun enkelte momenter. I dette ligger ingen begrensning av oppgaven til disse momenter.

Hva gjelder likheter bør de gode kandidatene kunne få frem at vi langt på vei kan nytte de samme begreper og distinksjoner til analyse av verdier som til analyse av normer (RF, ss.

159–60). Eksempelvis kan utsagn om normer og verdier betegnes henholdsvis «normative utsagn» og «verdiutsagn». Videre bør gode kandidater kunne få frem at både normer og verdier kan analyseres utfra sontringen mellom meningskomponent og virkelighetskomponent.

Læreboken viser også hvordan uttrykkene «normere» og «normering» et stykke på vei tilsvarer uttrykkene «vurdere» og «vurdering». Men de som går inn på dette, bør da få frem at vurderinger kun svarer til normering forstått som normpåkallelser, ikke normfastsettelse. I dette ligger også at vurdering ikke krever kompetanse (RF s. 161).

Når det gjelder forskjellene mellom normer og verdier bør kandidatene få frem at verdier til har et gradsaspekt, et meget vidt anvendelsesområde, og et ideelt aspekt (noe vi strekker oss etter) – alt sammen noe som står i kontrast til normene; se RF ss. 162–63.

De kandidatene som i tillegg trekker frem skillet mellom deontologisk etikk og aksiologi/teleologisk etikk, for å forklare forskjeller mellom normer og verdier bør få god uttelling.

(3) Forklar hva vi mener med avveiningsnormer og retningslinjer. Gjør rede for forskjellige typer av avveiningsnormer og forskjellige typer av retningslinjer. Under redegjørelsen skal du legge vekt på å vise avveiningsnormers og retningslinjers rolle i juridisk argumentasjon.

Oppgaven kan besvares direkte ut fra RF, se avsnittene II 8.1–8.3. Også avsnittene 8.4 og 8.5 er relevante, men de er ikke pensum.

Det samme som ble nevnt innledningsvis i tilknytning til oppgave (2) gjelder for oppgave (3): Oppgaven kan sies å være en såkalt «kapitteloppgave», dvs. at det ikke er behov for å gå på tvers av lærebokens avsnitt. Videre, framstillingen i avsnittene 8.1–8.3 skulle være grei, og det er ikke noe poeng å gjenta det som står der i denne veiledningen. Som ved oppgave (a), nevnes i det følgende enkelte momenter, uten at dette er ment som en begrensning av oppgaven til kun å gjelde disse.

Kandidatene bør innledningsvis få frem de definitoriske kjennetegn ved henholdsvis avveiningsnormer og retningslinjer. Avveiningsnormer defineres i RF som normer som «gir rom for eller krever en avveining av argumenter», mens retningslinjer defineres som «normative utsagn som angir hva som er relevante eller irrelevante argumenter ved avveiningen; de kan også si noe om i hvilken retning et argument trekker og om hvilken vekt argumenter har». For begge definisjoner, se RF s. 168.

Kandidatene må kunne greie å gi eksempler på begge normtyper. De må også kunne si noe om typer av avveiningsnormer og retningslinjer. Dette ligger allerede inne i definisjoner, jfr. sontringen der mellom relevans, retning og vekt, og mellom relevans og irrelevans. Videre bør kandidatene få frem at det er få rettslige normer som ikke gir rom for avveininger (se RF s. 168).

Endelig må alle kandidater kunne si noe om avveiningsnormer og retningslinjers rolle på nivået for rettskildelæren. Dette er behandlet relativt grundig i RF ss. 172–74. De gode kandidatene kan utmerke seg her. Et viktig poeng er hva vi kan si – og hva vi ikke kan si – generelt i rettskildelæren (RF s. 173).

Gode kandidater bør understreke sontringen mellom regespesifikke og ikke-regespesifikke retningslinjer. Gode kandidater vil også framheve hvordan vi finner avveininger på flere nivåer: særlig da nivået for rettskildelæren og nivået for de enkelte rettsreglene.

(4) Foreligger det en reell normativ styring i de tilfelle hvor vi henvises til en avveining, eller er ordet «avveining» kun en forskjønnende omskrivning for smak og behag (vilkårlighet). Svaret kan begrunnes med stoff fra (2) og (3) ovenfor.

Dette spørsmålet har et visst preg av kontrollspørsmål. Her kan både positive og negative korrigeringer av inntrykket fra besvarelsen av (2) og (3) vise seg. Tanken er også at kandidatene skal få flere muligheter til å nærme seg stoffet, dvs. at oppgaven også kan ses som en hjelp ved å kaste lys over (2) og (3).

Som et minstekrav bør kandidatene i forhold til dette spørsmålet få frem at en retningslinje som peker ut argumenter til en avveining, innebærer en normativ styring ved at rettsanvenderen skal se på hvilken veiledning disse argumentene gir i den konkrete sak.

Retningslinjer om vekt er ofte vage, se RF ss. 169–70. Dette er et kjernepunkt i forhold til spørsmål (4). Det er typisk dette punktet det knyttes an til (om ikke så eksplisitt for formulert her) når det hevdes at jus er et spørsmål om ex-post-rettfærdiggjøring av standpunkter man kommer til på annet grunnlag.

I forhold til spørsmål (c) kan mer spesifikt også vises til RF s. 166–7 (avsnitt 8.1). Men spørsmål (c) favner bredt. En fullgod besvarelse vil måtte inkorporere mye stoff fra (3) og dertil en del fra (2). Derfor er oppgaven formulert slik at det kan vises til stoffet i (2) og (3).

3. Avslutning

Oppgaven kan ikke anses for spesielt vanskelig, men det er relativt omfattende. Det må være mulig å oppnå beste karakter selv om ikke alle deler av oppgaven er like grundig besvart. Det må i denne forbindelse legges atskillig vekt på det helhetsinntrykk besvarelsen etterlater mht. modningsnivå og forståelse.

Denne veiledningen er skrevet før noen av besvarelsen er lest. Det tas derfor forbehold om endringer i veiledningen.

Oslo, 11. juni 2012

Christoffer C. Eriksen